

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, išvadas, sprendimus: teisinio reguliavimo problemos ir tobulinimo galimybės

Dovilė Pūraitė-Andrikienė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros lektorė
socialinių mokslų daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 6175
El. paštas: <dovile.puraite@gmail.com>

Šiame straipsnyje bandoma atskleisti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo institutą reglamentuojančių nuostatų problemas ir pateikti jų sprendimo galimybes, t. y. siūlymus, kaip būtų galima tobulinti šį institutą reglamentuojančias Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatas. Daugiausiai dėmesio šiame darbe skiriama trims šio instituto probleminiams aspektams: sprendimų dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo teisinei galiai; prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą nagrinėjimo objektams; subjektams, galintiems inicijuoti Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimą.

Pagrindiniai žodžiai: Konstitucinio Teismo akto aiškinimas, Konstitucinio Teismo nutarimas, Konstitucinio Teismo išvada, Konstitucinio Teismo sprendimas.

Powers of the Constitutional Court to Interpret its Formerly Adopted Ruling, Conclusion or Decision: Problems of Legal Regulation and Possibilities for their Improvement

This article attempts to reveal the problems of the provisions regulating the institution of the interpretation of a formerly adopted ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and to present the possibilities of their solution, i. e., proposals on how to improve the provisions of the Law on the Constitutional Court regulating this institution. This work mainly focuses on three problematic aspects of this institution: the legal force of the decisions on the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court; the objects of this institution; subjects entitled to initiate the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court.

Keywords: the interpretation of an act of the Constitutional Court, ruling of the Constitutional Court, conclusion of the Constitutional Court, decision of the Constitutional Court.

Received: 16/10/2018. **Accepted:** 20/3/2019

Copyright © 2019 Dovilė Pūraitė-Andrikienė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje¹ (toliau – Konstitucija) ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme² (toliau – KTĮ) nustatytos skirtingos procedūros, kurių laikydamasis Konstitucinis Teismas tiria teisės aktų atitiktį Konstitucijai (Konstitucijos 102 str. 1 d., 105 str. 1 ir 2 d., 106 str. 1–4 d., 107 str. 1 d., KTĮ 63–72 str.), taip pat tos, pagal kurias Konstitucinis Teismas tiria kitas jo kompetencijai priskirtas bylas, t. y. teikia išvadas Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytais atvejais (Konstitucijos 105 str. 3 d., 106 str. 5 d., 107 str. 3 d., KTĮ 73–83 str.) bei aiškina savo paties aktus (KTĮ 61 str.). Atsižvelgiant į šią trejopą Konstitucinio Teismo kompetenciją, konstitucinės justicijos procese galima išskirti (bent) tris skirtingas teisenas: 1) pagrindinę konstitucinės justicijos proceso teiseną – prašymų ištirti teisės aktų atitiktį Konstitucijai teiseną; 2) fakultatyvinę konstitucinės justicijos proceso teiseną – paklausimų dėl išvadų nagrinėjimo teiseną (yra keturios šios rūšies teisenos atmainos); 3) išvestinę konstitucinės justicijos proceso teiseną – Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ar sprendimo aiškinimo teiseną³. Būtent pastarajai teisei ir ją reglamentuojančių KTĮ nuostatų tobulinimo galimybės šiame straipsnyje bus skiriama daugiausia dėmesio.

Procedūros, pagal kurias Konstitucinis Teismas aiškina savo paties aktus, gali kelti šiek tiek abejonių dėl savarankiškos teisenos statuso, nes prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą nėra pradedama nauja konstitucinės justicijos byla, tai tik ankstesnės, jau išnagrinėtos bylos tąsa. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad kartais viename sprendime⁴ būna išaiškintos ne vieno, o kelių Konstitucinio Teismo aktų nuostatos⁵, tokiu atveju lieka nebeaišku, kurios konkrečiai bylos tąsa yra šis sprendimas⁶.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti. Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo teiseną laikytina išvestine teisenos rūšimi, tai specifinis konstitucinės justicijos proceso institutas, pratęsiantis (atgaivinant) jau užbaigtas kitas teisenas⁷. Tačiau, nepaisant šios teisenos išvestinio pobūdžio, įgalioji-

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014; 1996, nr. 64-1501; 1996, nr. 122-2863; 2002, nr. 65-2629; 2003, nr. 14-540; 2003, nr. 32-1315; 2003, nr. 32-1316; 2004, nr. 111-1423; 2004, nr. 111-4124; 2006, nr. 48-1701.

² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas. *Lietuvos aidas*, nr. 24; *Valstybės žinios*, 1993, nr. 6-120.

³ Plačiau apie tai žr.: PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 173–180.

⁴ Pvz., Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014, nr. 299.

⁵ KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) *Konstitucinis Teismas. Iš Lietuvos teisinės institucijos*. Vilniaus universiteto vadovėlis. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 77.

⁶ Gilesnė konstitucinės justicijos procesą reglamentuojančių nuostatų analizė gali priversti iškelti klausimą, ar kaip dar vienos išvestinės teisenos nereikėtų išskirti Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ir sprendimo peržiūrėjimo teisenos (KTĮ 62 str.), juk ši procedūra turi specifinį jai būdingą inicijavimo subjektą – tik patį Konstitucinį Teismą, specifinį objektą – Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą. Tai taip pat specifinis konstitucinės justicijos proceso institutas, kuriuo jau užbaigtos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjamos iš naujo. Tačiau reikia pažymėti, kad šia procedūra Konstituciniame Teisme dar niekada nebuvo pasinaudota, todėl nėra sukaupta jokios šio instituto taikymo procesinės praktikos, todėl šiuo metu nėra pakankamai „medžiagos“ (vien KTĮ 62 str. nuostatų neužtenka) šią procedūrą įvardyti atskira konstitucinės justicijos proceso teiseną, galbūt ateityje, jei bus sukaupta šio instituto taikymo procesinė praktika, pozicija šiuo klausimu galėtų keistis. Konstitucinio Teismo aktų aiškinimo teiseną ganėtinau aktyviai naudojasi (per visą Konstitucinio Teismo veiklos laikotarpį priimti 26 sprendimai išaiškinti Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų nuostatas ir 15 sprendimų dėl atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus), taigi yra sukaupta pakankama procesinės praktikos bazė, kuri leidžia Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų ir sprendimų aiškinimą įvardyti kaip atskirą konstitucinės justicijos proceso teiseną.

⁷ Teisės moksle aptariamų konstitucinės justicijos bylų kategorijų nagrinėjimo tvarkai apibūdinti paprastai nėra vartojama teisenos sąvoka. Tačiau ši sąvoka labai tiksliai apibūdina skirtingas konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo atmainas. Štai administraciniam procesui skirtoje mokslinėje literatūroje tvirtinama, kad administracinio proceso sąvoka

mais aiškinti savo paties aktus Konstitucinis Teismas naudojasi ganėtinai plačiai: 1993–2017 m. Konstituciniame Teisme gauti 1096 kreipimaisi, iš jų 49 – prašymai išaiškinti baigiamųjų aktų nuostatas, taigi šiuo aspektu aptariama teiseną kelis kartus lenkia paklausimų dėl išvados nagrinėjimo teiseną, kurioje gautų paklausimų skaičius aptariamu periodu yra tik 19⁸. Tokia statistika neabejotinai pagrindžia šio instituto svarbą Konstitucinio Teismo veikloje.

Tačiau, be tam tikrų retai pasitaikančių išimčių, Lietuvos teisininkų bendruomenėje, politiniuose sluoksniuose ir apskritai visuomenėje yra mažai diskutuojama apie prieš dvidešimt penkerius metus sukurto Lietuvos konstitucinės justicijos modelio optimalumą, t. y. apie tai, ar jis atitinka šiandieninės Lietuvos visuomenės ir teisinės bendruomenės lūkesčius, teisinės sistemos galimybes, Europos valstybių konstitucinės justicijos tendencijas.

Daugelis konstitucinės justicijos modeliui tobulinti skirtų tyrimų Lietuvoje buvo susiję su individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo problematika. Tarp jų paminėtina L. Beliūnienės monografija „Žmogaus teisių apsaugos stiprinimas konstitucinio skundo institutu“⁹ (2014), kurioje grindžiamas individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo nacionalinėje teisės sistemoje tikslingumas. Įvairioms šio instituto įtvirtinimo Lietuvoje problemoms taip pat skirti A. Abramavičiaus¹⁰, P. Jurčio¹¹, J. Sakalausko¹², šio straipsnio autorės¹³ ir kitų autorių darbai. Tarp tyrimų, skirtų kitiems Lietuvos konstitucinės justicijos modelio tobulinimo klausimams nagrinėti, svarbu paminėti ir E. Jarašiūno monografiją „Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas“ (2003), kurioje autorius grindžia poreikį plėsti Konstitucinio Teismo kompetenciją, suteikiant jam įgaliojimus nagrinėti valstybės valdžios institucijų ginčus dėl kompetencijos, taip pat paliečia kitas konstitucinės justicijos modelio tobulinimo galimybes¹⁴. Kiti konstitucinės justicijos modelio, ypač jo procesinės dalies tobulinimo klausimai nagrinėti E. Kūrio darbuose: straipsnyje

aprépia įvairių administracinių bylų teisenas (administracinių teisės pažeidimų bylų, drausminių (tarnybinių) nusižengimų bylų, kitų bylų dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, ir kt.). O administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną yra atskira administracinių bylų teisenos rūšis ir kartu sudedamoji administracinio proceso dalis (PETKEVIČIUS, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 15). Civiliniame procese išskiriama dvejopa teiseną: ieškinio (arba ginčo) teiseną ir ypatingoji teiseną (LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 50), o pati teiseną apibrėžiama kaip specialii civilinių bylų nagrinėjimo tvarka, taikoma vienodos materialinės prigimties civilinių bylų visumai. Pagal analogiją, ir konstitucinės justicijos proceso nuostatų grupės, reglamentuojančios skirtingų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo taisykles, yra įvardytos konstitucinės justicijos proceso teisenomis (pvz., KTĮ IV skyrius „Prašymų ištirti teisės aktų atitikimą Konstitucijai teiseną“).

⁸ Pastaba: Konstitucinio Teismo interneto svetainėje bendra statistinė informacija šiuo klausimu pateikiama tik iki 2015 m. Žr.: Statistiniai duomenys apie Konstituciniame Teisme gautus prašymus ir paklausimus 1993–2015 m. [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2016/03/20160301_statistiniai_duomenys.pdf>. Duomenys apie 2016 ir 2017 m. gautus prašymus ir paklausimus atskirai pateikiami Konstitucinio Teismo metinės veiklos pranešimuose (žr. Metinis Konstitucinio Teismo veiklos pranešimas, 2017 m., p. 85 [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2018/03/metinis-pranesimas-2017-internet.pdf>>; Metinis Konstitucinio Teismo veiklos pranešimas, 2016 m., p. 74 [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2017/03/metinis-2016-spausdinti-grafikai.pdf>>. Apibendrinta informacija apie 2018 m. gautus prašymus ir paklausimus Konstitucinio Teismo interneto svetainėje dar nėra pateikta.

⁹ BELIŪNIENĖ, L. *Žmogaus teisių stiprinimas konstitucinio skundo institutu*. Vilnius: Justitia, 2014.

¹⁰ ABRAMAVIČIUS, A. Konstitucinio skundo samprata ir reikšmė konstitucinėje teismineje kontrolėje. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 11(101).

¹¹ JURČYS, P. Ar jau laikas įtvirtinti individualaus konstitucinio skundo institutą. *Justitia*, 2005, nr. 5.

¹² SAKALAUSKAS, J. Individualus konstitucinis skundas. Diskusijos tęsimos... *Justitia*, 2005, nr. 5(13).

¹³ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. Individualus konstitucinis skundas kaip veiksmingas žmogaus teisių apsaugos ir konstitucionalizmo plėtros instrumentas. *Teisė*, 2015, t. 96.

¹⁴ JARAŠIŪNAS, E. *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

„Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu“¹⁵ grindžiamas savarankiško teismo proceso rūšies (konstitucinės justicijos proceso), bet ir atitinkamos teisės šakos (konstitucinės justicijos proceso teisės) išskyrimas, aptariamai tam tikri probleminiai konstitucinės justicijos proceso aspektai, taip pat du šio autoriaus straipsniai, skirti Konstitucinio Teismo teisėjo atskirosios nuomonės instituto problematikai¹⁶. Kai kurios procesinės priemonės, galinčios padėti pagreitinti konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo trukmę, nagrinėtos R. K. Urbaičio¹⁷, V. Sinkevičiaus¹⁸ publikacijose. Paminėtinos ir V. Sinkevičiaus publikacijos, skirtos teisės aktų konstitucingumo kontrolės objektų¹⁹ bei Konstitucinio Teismo nutarimų padarinių problematikai²⁰. Konstitucinio Teismo nutarimų padarinių problematika taip pat nagrinėta D. Murauskos²¹ ir kitų autorių mokslo darbuose.

Dar rečiau viešojoje erdvėje, taip pat teisės mokslo literatūroje pasigirsta klausimas, kaip tobulinti prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą nagrinėjimo tvarką. Išimtinai šiems klausimams nagrinėti skirtų teisės mokslo darbų nėra. Kai kurie šio instituto probleminiai aspektai paminėti E. Kūrio darbuose, skirtuose konstitucinės justicijos tematikai apskritai²², taip pat esama konstitucinės teisės mokslo atstovų pasisakymų šio instituto atžvilgiu viešojoje erdvėje²³.

Vis dėlto šią teiseną reglamentuojančių KTĮ nuostatų nekonkretumas ir neaiškumas kelia kai kurių problemų Konstituciniam Teismui nagrinėjant prašymus dėl jo nutarimų, išvadų bei sprendimų aiškinimo. Tai sudaro prielaidas išsamiau panagrinėti KTĮ įtvirtinto teisinio reguliavimo tobulinimo klausimą būtent prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą nagrinėjimo srityje.

Taigi šio darbo objektas – trys Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo instituto probleminiai aspektai. Pirmasis – šio instituto paskirtis ir sprendimų dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo teisinė galia. Antrasis – prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą nagrinėjimo objektai. Trečiasis – subjektai, galintys inicijuoti Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimą. Šių trijų aspektų analizę atitinka ir šio straipsnio struktūra (straipsnio dalys).

Straipsnio tikslas – atskleisti Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo institutą reglamentuojančių nuostatų problemas ir pateikti jų sprendimo galimybes, t. y. siūlymus, kaip būtų galima tobulinti šį institutą reglamentuojančias KTĮ nuostatas.

¹⁵ KŪRIS, E. Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu. *Teisė*, 2011, t. 78.

¹⁶ KŪRIS, E. Atskiroji nuomonė Konstituciniame Teisme. Pirmosios patirtys. Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum professoriui Jonui Prapiesčiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012; KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo teisėjų atskiras nuomones: keli bihevioristiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2012, nr. 19(3).

¹⁷ URBAITIS, R. K. Konstitucinė kontrolė Lietuvoje ir kai kurie probleminiai jos aspektai. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2012, nr. 2(26).

¹⁸ SINKEVIČIUS, V. Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas įstatymų leidyboje. *Jurisprudencija*, 2011, nr. 18(2).

¹⁹ SINKEVIČIUS, V. Kokių įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai tiria Konstitucinis Teismas. *Jurisprudencija*, 2014, nr. 21(3).

²⁰ SINKEVIČIUS, V. Teisinės pasekmės, kurias sukelia Konstitucinio Teismo konstatavimas, jog įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai. *Jurisprudencija*, 2014, nr. 21(4).

²¹ MURAUSKAS, D. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir laikas: optimalaus rezultato bieškant. Iš MACHOVENKO, J.; ISOKAITĖ, I. (sud.) *Konstitucionalizmo idėja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinė tradicija*. Vilnius: Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.

²² KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 107; KŪRIS, E. Konstitucinės justicijos proceso <...>, p. 21.

²³ VAIČAITIS, V. 25 Konstitucijos metai ir galimai antikonstitucinės praktikos [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-10-31-25-konstitucijos-metai-ir-galimai-antikonstitucines-praktikos/165482>>.

Nagrinėjant šiuos klausimus dominuoja norminių ir jurisprudencinių šaltinių tyrimas (t. y. analizuotos šį institutą reglamentuojančios ir su juo susijusios KTĮ nuostatos, taip pat teismo sprendimų aiškinimą reglamentuojančios kitų procesinių įstatymų nuostatos, aptariamam klausimui aktuali Konstitucinio Teismo jurisprudencija), tačiau šalia jų analizuoti ir tyrimui aktualūs teisės mokslo atstovų darbai. Darbe daugiausia naudojamos analitiniu, sisteminiu, teleologiniu, lyginamosios analizės metodais.

1. Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų ar sprendimų aiškinimo instituto paskirtis ir sprendimų dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo teisinė galia

Prieš pradėdant diskusiją dėl aptariamo instituto tobulinimo, svarbu paminėti, kad kartais pasigirsta konstitucinės teisės mokslo atstovų siūlymų visai atsisakyti šios rūšies Konstitucinio Teismo įgaliojimų. Pavyzdžiui, V. Vaičaitis prašymų dėl Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų ar sprendimų aiškinimo nagrinėjimą Konstituciniame Teisme vadina „antikonstitucine praktika“. Tokia pozicija argumentuojama tuo, kad Konstitucijoje tokia Konstitucinio Teismo kompetencija nenumatyta, taip pat tuo, kad šis institutas „galėtų kelti grėsmę Teismo nepriklausomumo principui, nes tokius politikų prašymus išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimus (beje, dažnai leidžiant Teismui suprasti, kokio „išaiškinimo“ iš jo yra tikimasi) negalima suprasti kitaip, kaip tam tikrą spaudimą Teismui, galbūt net Konstitucijos 114 straipsnio draudimo kištis į Teismo veiklą pažeidimą“²⁴. Remdamasis šiais argumentais, V. Vaičaitis siūlo „kuo skubiau panaikinti Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio nuostatas, o iki to laiko politikams atsisakyti minėtos antikonstitucinės praktikos, tuo tarpu Konstituciniam Teismui, remiantis Konstitucija, taip pat reikėtų atsisakyti priiminėti analogiškus politikų prašymus dėl jo nutarimų (sprendimų ar išvadų) išaiškinimo“.

Tačiau, kaip ne sykį yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, nors Konstitucinio Teismo įgaliojimais aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti, jie neabejotinai kyla iš Konstitucijos – konstitucinio teisinio reguliavimo visumos (*inter alia*, konstitucinio teisinės valstybės principo), tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja pati Konstitucinio Teismo paskirtis vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Tai suponuoja būtinumą nurodytomis aplinkybėmis Konstituciniam Teismui aiškinti atitinkamą savo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą²⁵.

Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama²⁶. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimas galėtų būti reikšmingas siekiant užtikrinti ne tik tai, kad būtų tinkamai įgyvendintas to akto rezoliucinėje dalyje įtvirtintas sprendimas, bet ir tai, kad teisėkūros procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną²⁷.

Taigi, nors šį institutą reglamentuojančių nuostatų nekonkretumas ir neaiškumas iš tiesų kelia kai kurių problemų Konstituciniam Teismui nagrinėjant prašymus dėl jo anksčiau priimtų nutarimų, išvadų ar sprendimų išaiškinimo (šios problemos ir jų sprendimo galimybės bus aptartos kituose šio

²⁴ VAIČAITIS, V. 25 Konstitucijos metai ir galimai antikonstitucinės praktikos<...>.

²⁵ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051.

²⁶ Ten pat.

²⁷ Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.

straipsnio skyriuose), tačiau jo reikalingumas neabejotinas, siekiant užtikrinti, kad atitinkamas Konstitucinio Teismo aktas būtų tinkamai įgyvendintas. Galima sutikti su V. Vaičiaičio nuomone tuo aspektu, kad kartais dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo gali būti kreipiamasi po daugelio metų, tikintis, kad galbūt Teismo pozicija per tą laiką pakito. Tačiau tokią viltį paprastai skatina nesuvokimas, kad Teismas sprendime dėl savo nutarimo išaiškinimo „persikelia į praeitį“: jis formuluoja argumentus, papildančius ir paaiškinančius ano nutarimo nuostatas, o ne nagrinėja naują bylą²⁸. Aiškindamas savo baigiamuosius aktus Konstitucinis Teismas jų neperžiūri, taip pat jis negali remtis kitokiais motyvais nei išdėstyti aiškinamo baigiamojo akto motyvuojamojoje dalyje ir išaiškinti baigiamojo akto kitaip, nei nuspręsta jo rezoliucinėje dalyje²⁹.

Konstitucinio Teismo oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje taip pat konstatuota, kad Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai (pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas); Konstitucinis Teismas savo baigiamųjų aktų negali aiškinti remdamasis, *inter alia*, politinio tikslingumo argumentais, politinių partijų ar kitokių visuomenės organizacijų dokumentais, politikų nuomonėmis ar vertinimais, politologiniais ar sociologiniais tyrimais, visuomenės apklausų rezultatais. Priešingu atveju atsirastų prielaidų abejoti Konstitucinio Teismo nešališkumu, kiltų grėsmė jo nepriklausomumui, pačios Konstitucijos, *inter alia*, oficialiosios konstitucinės doktrinos, stabilumui³⁰. Paminėtina ir tai, kad analogiškas institutas aptinkamas ir kitose Europos valstybių konstitucinės justicijos institucijose. Pavyzdžiui, Lenkijos Konstitucinio Tribunolo įstatymo 110 straipsnyje nustatyta, kad proceso šalių prašymu Konstitucinis Tribunalas gali pašalinti abejones, kilusias dėl Konstitucinio Tribunolo turinio, priimdamas atskirą sprendimą³¹.

Taigi, šio straipsnio autorės nuomone, siekiant apsaugoti nuo V. Vaičiaičio paminėtų grėsmių Konstitucinio Teismo nepriklausomumui, reikėtų kalbėti apie šį institutą reglamentuojančių KTĮ nuostatų tobulinimą, bet ne apie visišką jo atsisakymą. Be to, siekiant išvengti pareiškėjų (ypač politinės valdžios atstovų) piktnaudžiavimo šiuo institutu, KTĮ įtvirtinti (ir Teismo procesinėje praktikoje išplėtoti) tam tikri procesiniai saugikliai. Teismas saugosi nuo galimo politinės valdžios spaudimo arba piktnaudžiavimo šiuo institutu atsisakydamas nagrinėti tokio pobūdžio prašymus (Konstitucinis Teismas yra priėmęs 15 sprendimų dėl atsisakymo aiškinti savo aktus³²). Atsisakydamas nagrinėti prašymą išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą Konstitucinis Teismas vadovaujasi prašymų ištirti

²⁸ KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 107.

²⁹ Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 28-1333.

³⁰ Ten pat.

³¹ The Act of 30 November 2016 on the Organisation of the Constitutional Tribunal and the Mode of Proceedings Before the Constitutional Tribunal [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/The_Act_on_the_Organisation_of_the_Constitutional_Tribunal_and_the_Mode_of_Proceedings_Before_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf>.

³² Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 10 d. sprendimas (medžiaga Nr. 25/94); Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas, bylos Nr. 14/96; Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 94-4048; Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 51-1701; Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 105-3895; Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051; Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 126-4805; Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 52-2568; Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 153-7836; Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 111-5228; Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189; Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas Nr. KT37-S26/2014; Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016; Konstitucinio Teismo 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas Nr. KT15-S8/2017; Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 18 d. sprendimas Nr. KT8-S4/2018.

teisės akto atitiktį Konstitucijai atsisakymo pagrindais³³ arba savo jurisprudencijoje suformuluotomis nuostatomis dėl šios rūšies prašymų priimtino. Konstitucinis Teismas atsisako nagrinėti prašymus aiškinti savo aktus, kai:

- 1) juose prašoma išaiškinti, kaip turi būti taikomos teisės akto nuostatos, remdamasis šiuo pagrindu Konstitucinis Teismas atsisakė nagrinėti 8 prašymus išaiškinti Konstitucinio Teismo aktus³⁴. Konstitucinis Teismas tokius prašymus traktuoja kaip nežinybingus Konstituciniam Teismui, dažniausiai remdamasis KTĮ 69 str. 1 d. 2 p., kuriame nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui³⁵. Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad ši nuostata *mutatis mutandis* taikytina ir Konstitucinio Teismo 61 str. numatytiems prašymams išaiškinti Konstitucinio Teismo aktus³⁶. Paminėta, kad viename iš tokių prašymų buvo prašoma išaiškinti ir kaip turi būti taikomos KTĮ 72 str. nuostatos³⁷;
- 2) prašoma išaiškinti tai, ko toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, Konstitucinis Teismas netyrė³⁸;
- 3) prašoma ne nuodugniau paaiškinti tas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, formuluotes, dėl kurių prasmės yra kilę neaiškumų, o tai, kaip konkrečiai jis turėtų būti įgyvendinamas³⁹, tokius prašymus Konstitucinis Teismas taip pat vertina kaip nežinybingus;
- 4) prašymu siekiama ne atitinkamų Konstitucinio Teismo aktų nuostatų išaiškinimo, bet kad būtų įvertinta teisės akto, kuriuo tas Konstitucinio Teismo aktas įgyvendintas, atitiktis aukštesnės galios teisės aktams⁴⁰;
- 5) prašymu siekiama ne tokio akto išaiškinimo, bet jo peržiūrėjimo, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamojo akto) aiškinimo institutas iš esmės skiriasi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamojo akto) peržiūrėjimo instituto⁴¹;

³³ Pvz., Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendime Nr. KT37-S26/2014 Konstitucinis Teismas, konsultavęs, kad nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimo paskirtis – nuodugniau paaiškinti tas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, formuluotes, dėl kurių prasmės yra kilę neaiškumų, o ne tai, kaip konkrečiai jis turėtų būti įgyvendinamas, atsisakė nagrinėti pareiškėjo prašymą remdamasis Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktu (t. y. prašymas nežinybingas Konstituciniam Teismui). Konstitucinis Teismas konstatavo, kad šio punkto nuostata *mutatis mutandis* taikytina ir Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnyje numatytiems prašymams išaiškinti Konstitucinio Teismo aktus.

³⁴ Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas, bylos Nr. 14/96; Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 94-4048; Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 105-3895; Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 126-4805; Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 52-2568; Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 153-7836; Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 111-5228; Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 18 d. sprendimas Nr. KT8-S4/2018.

³⁵ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 111-5228.

³⁶ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 126-4805.

³⁷ Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas, bylos Nr. 14/96.

³⁸ Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas Nr. KT37-S26/2014; Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016.

³⁹ Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas Nr. KT37-S26/2014.

⁴⁰ Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 10 d. sprendimas (medžiaga Nr. 25/94); Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016.

⁴¹ Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051.

- 6) prašoma ne išaiškinti konkrečius akto teiginius, bet pateikti teisinę konsultaciją, Konstitucinis Teismas šiame kontekste konstatavo, kad Konstitucinis Teismas konsultacijų nei dalyvavusiems byloje asmenims, nei kitiems asmenims neteikia⁴²;
- 7) prašymas savitiksliis, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad tais atvejais, kai remiantis Konstitucinio Teismo išvada yra priimtas galutinis Seimo sprendimas, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus vertinti ir spręsti, ar šios išvados aiškinimas nebūtų beprasmis, ir atsakyti ją aiškinti. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo išvadas negali būti interpretuojami taip, esą jie apima ir Konstitucinio Teismo pareigą aiškinti savo išvadų ar atskirų jų nuostatų įtvirtinimo ir suformulavimo argumentus arba motyvus, kurie nėra nurodyti pačioje Konstitucinio Teismo išvadoje⁴³.

Iš viso šioje teisenoje priimtas 41 baigiamasis aktas, 26 iš jų – sprendimai išaiškinti Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų nuostatas⁴⁴. Šioje teisenoje Konstitucinis Teismas taip pat, kaip minėta, yra priėmęs 15 sprendimų dėl atsisakymo aiškinti savo aktus⁴⁵.

Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ir sprendimo išaiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas (KTĮ 61 str. 2 d.). Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, išvadą ir sprendimą nekeisdamas jų turinio (KTĮ 61 str. 3 d.). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad ši nuostata, be kita ko, reiškia, jog aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio

⁴² Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 51-1701.

⁴³ Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.

⁴⁴ Konstitucinio Teismo 1994 m. gruodžio 30 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 1-21; Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 112-3114; Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 4-100; Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 21-664; Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849; Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 129-5246; Konstitucinio Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 6-170; Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 58-2251; Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 28 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 130-5652; Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 134-5859; Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 46-2219; Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 30 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 79-4078; Konstitucinio Teismo 2010 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 80-4181; Konstitucinio Teismo 2011 m. vasario 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 24-1180; Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 28-1333; Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 72-3595; Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-01-20, nr. 299; Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 26 d. sprendimas. *TAR*, 2014-02-27, nr. 2176; Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 27 d. sprendimas. *TAR*, 2014-02-28, nr. 2336; Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 7 d. sprendimas. *TAR*, 2014-03-10, nr. 2908; Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 10 d. sprendimas. *TAR*, 2014-03-10, nr. 2907; Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-04-17, nr. 4507; Konstitucinio Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimas. *TAR*, 2015-01-15, nr. 650; Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas. *TAR*, 2016-05-16, nr. 12865; Konstitucinio Teismo 2016 m. birželio 28 d. sprendimas. *TAR*, 2016-06-29, nr. 17828; Konstitucinio Teismo 2017 m. spalio 20 d. sprendimas. *TAR*, 2017-10-20, nr. 16602.

⁴⁵ Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 10 d. sprendimas (medžiaga Nr. 25/94); Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas, bylos Nr. 14/96; Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 94-4048; Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 51-1701; Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 105-3895; Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051; Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 126-4805; Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 52-2568; Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 153-7836; Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 111-5228; Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189; Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas Nr. KT37-S26/2014; Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016; Konstitucinio Teismo 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas Nr. KT15-S8/2017; Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 18 d. sprendimas Nr. KT8-S4/2018.

aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia*, prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas. Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas, jo visos sudedamosios dalys yra susijusios; nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais; aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio. Aiškinant KTĮ 61 str. 3 d. Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota ir tai, kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė; tai būtų atskiro tyrimo dalykas⁴⁶.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo⁴⁷. Šios nuostatos *mutatis mutandis* taikytinos Konstituciniam Teismui aiškinant ir kitus savo baigiamuosius aktus.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad, aiškinant Konstitucinio Teismo aktus, kitus baigiamuosius aktus yra plėtojama oficialioji konstitucinė doktrina⁴⁸. Tačiau kalbant apie oficialiosios konstitucinės doktrinos koregavimą Konstitucinio Teismo pozicija griežta – aiškinant Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus oficialioji konstitucinė doktrina nėra koreguojama; oficialiosios konstitucinės doktrinos koregavimas sietinas su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų nuostatų oficialiu aiškinimu⁴⁹.

Apibendrinant Konstitucinio Teismo oficialiosios doktrinos nuostatas, susijusias su sprendimų dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, sprendimo ar išvados aiškinimo teisine galia, išskirtini šie pagrindiniai ją apibūdinantys bruožai: 1) sprendimai dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, sprendimo ar išvados aiškinimo yra neatsiejami nuo atitinkamo nutarimo, išvados ar sprendimo; 2) Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti aktas, netyrė; 3) sprendimuose dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo plėtojama oficialioji konstitucinė doktrina, tačiau šiuose Konstitucinio Teismo aktuose ji negali būti koreguojama.

2. Prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, sprendimą, išvadą teisenos objektai

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo aktus nustatyti KTĮ 61 straipsnyje „Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ar sprendimo aiškinimas“. Taigi Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ar sprendimo aiškinimo teisenos objektai – tai atitinkamoje teisenoje priimto baigiamojo akto (nutarimo, išvados, sprendimo) nuostatos. Paminėtina, kad iki 2015 m. galiojusioje šio straipsnio redakcijoje *expressis verbis* buvo nurodyta tik galimybė aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimus, bet ne kitus jo aktus. Tačiau Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad jis turi įgaliojimus aiškinti ne tik nutarimus, bet ir kitus savo baigiamuosius aktus. Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas savo aktuose yra konstatavęs ir tai, kad dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo, taigi Konstitucinis Teismas gali aiškinti ir savo sprendimus dėl nutarimų (kitų baigiamųjų aktų) išaiškinimo⁵⁰. Atsižvelgiant į šias doktrines nuostatas, 2015 m. KTĮ

⁴⁶ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051.

⁴⁷ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 4-100.

⁴⁸ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849.

⁴⁹ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 129-5246; Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 26 d. sprendimas. *TAR*, 2014-02-27, nr. 2176.

⁵⁰ Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 46-2219.

61 straipsnis papildytas jame *expressis verbis* nustatant galimybę aiškinti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimus, bet ir sprendimus bei išvadas⁵¹.

Paminėtina, kad tik dviejuose iš šios rūšies Konstitucinio Teismo sprendimų aiškintos ne tik nutarimų, bet ir Konstitucinio Teismo sprendimo nuostatos⁵², nė viename Konstitucinio Teismo sprendime nebuvo aiškintos Konstitucinio Teismo išvadų nuostatos, tačiau Konstitucinis Teismas yra priėmęs du sprendimus dėl atsisakymo aiškinti išvadas⁵³. Taigi dominuojantis šios teisenos objektas yra Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatos. Kalbant apie Konstitucinio Teismo nutarimus kaip šios teisenos objektus, reikėtų paminėti, kad Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog prašymu išaiškinti įgyvendintą Konstitucinio Teismo nutarimą negali būti siekiama, kad būtų įvertinta teisės akto, kuriuo tas Konstitucinio Teismo aktas įgyvendintas, atitiktis aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia*, (ir pirmiausia) Konstitucijai; tai būtų naujos konstitucinės justicijos bylos tyrimo dalykas⁵⁴. Aptardamas savo įgaliojimus aiškinti išvadas Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai remiantis Konstitucinio Teismo išvada yra priimtas galutinis Seimo sprendimas, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus vertinti ir spręsti, ar šios išvados aiškinimas nebūtų beprasmis, ir atsisakyti ją aiškinti. Konstitucinio Teismo išvada, kuria remiantis yra priimtas galutinis Seimo sprendimas, galėtų būti aiškinama, *inter alia*, tais atvejais, kai siekiama, kad teisėkūros procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną⁵⁵.

Vis dėlto, kalbant apie šios teisenos objektus, daugiausia neaiškumų esama dėl vieno iš jų – sprendimų. Sprendimais yra vadinami visais atvejais Konstituciniame Teisme priimami aktai, kai byla neišsprendžiama iš esmės (t. y. nenusprendžiama dėl teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktui ir nėra teikiama išvada).

Sprendimų sąvoka itin talpi. Galima išskirti tokią Konstituciniame Teisme priimamų sprendimų klasifikaciją⁵⁶:

- 1) *sprendimai, priimami sprendžiant dėl prašymo ar paklausimo priėmimo nagrinėti* (priimti nagrinėti prašymą ar paklausimą, atsisakyti nagrinėti prašymą ar paklausimą (KTĮ 25 str. 1 d. 3 p., 26 str.); grąžinti prašymą ar paklausimą pareiškėjui (KTĮ 25 str. 2 d.));
- 2) *procesiniai sprendimai, priimami rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui* (skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje ir paskirti teisėją pranešėją (27 str. 4 d., 28 str. 2 d. 1 p.); grąžinti bylą teismo posėdžiui rengiančiam teisėjui papildomai ištirti (KTĮ 28 str. 2 d. 2 p.); atsisakyti nagrinėti teismo posėdžiui rengiamą bylą (KTĮ 28 str. 2 d. 4 p.); sujungti prašymus į vieną bylą ar išskirti prašymą į atskiras bylas (KTĮ 41 str.); pratęsti bylos nagrinėjimo terminą (KTĮ 29 str. 2 d.)) bylos skyrimo nagrinėti rašytinio proceso tvarka (KTĮ 53(1) str. 1 d.);

⁵¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo Nr. I-67 6, 9, 14, 19, 26, 29, 32, 40, 52, 53-1, 55, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 72, 76, 77 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2015, nr. 2015-08037.

⁵² Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 46-2219. Šiame sprendime aiškintos ne tik nutarimų, bet ir Konstitucinio Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimo dėl kai kurių Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatų išaiškinimo nuostatos. Taip pat Konstitucinio Teismo 2017 m. spalio 20 d. sprendimas. TAR, 2017-10-20, Nr. 16602, kuriame aiškintos ne tik nutarimų, bet ir Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimo dėl kai kurių Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatų išaiškinimo nuostatos.

⁵³ Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 51-1701; Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.

⁵⁴ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.

⁵⁵ Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.

⁵⁶ Pateikiama E. Kūrio pateikta Konstitucinio Teismo sprendimų klasifikacija (KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 78), papildyta dabartinės redakcijos KTĮ nustatytais naujais atvejais, kai Konstitucinis Teismas priima sprendimus.

- 3) *procesiniai sprendimai, priimami iki teismo nagrinėjimo pradžios, teisminiame posėdyje arba teisėjams išėjus į pasitarimų kambarį, įrašomi į Teismo posėdžio protokolą arba pridedami prie bylos* (dėl baudų skyrimo (KTĮ 40 str.); dėl dalyvaujančio byloje asmens pašalinimo iš posėdžių salės, kai jo nepaveikia posėdžio pirmininko išpėjimas (KTĮ 45 str. 3 d.); dėl bylos nagrinėjimo pradėjimo neatvykus kam nors iš dalyvaujančių byloje asmenų ar atstovui neturint reikiamo įgaliojimo (KTĮ 44 str. 2 d.); dėl teisėjo nusišalinimo ar nušalinimo (KTĮ 48 str.); dėl bylos nagrinėjimo atidėjimo (KTĮ 49 str.); dėl bylos nagrinėjimo atnaujinimo ir papildomų procesinių veiksmų atlikimo (KTĮ 54 str. 3 d.); dėl dalyvaujančių byloje asmenų prašymų papildyti bylos medžiagą (KTĮ 50 str. 10 d.); dėl įrodymų tyrimo atnaujinimo (51 str. 4 d.); dėl skyrimo nagrinėti bylą žodinio proceso tvarka, kai byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka (KTĮ 53(1) str. 5 d.); taip pat Konstitucinio Teismo procesinėje praktikoje buvo priimta sprendimų padaryti pertrauką, kad suinteresuoto asmens atstovas susipažintų su papildomais paaiškinimais bei prašymu bei pateiktų dėl jų savo nuomonę⁵⁷;
- 4) *sprendimai, priimami iki teismo nagrinėjimo pradžios, teisminiame posėdyje arba teisėjams išėjus į pasitarimų kambarį, kuriais baigiama konstitucinės justicijos byla* (nutraukti bylą; nutraukti pradėtą teiseną (KTĮ 69 str. 3 ir 4 d.));
- 5) *sprendimai, priimami pabaigus konstitucinės justicijos bylą* (dėl nutarimo, išvados, sprendimo ištaisymo (KTĮ 58 str.); dėl nutarimo, išvados, sprendimo išaiškinimo (KTĮ 61 str.); dėl nutarimo, išvados, sprendimo peržiūrėjimo (KTĮ 62 str.));
- 6) *organizaciniai sprendimai teisėjų statuso ir Teismo veiklos klausimais* (dėl teisėjų įgaliojimų sustabdymo ar sustabdytų įgaliojimų atstatymo (KTĮ 10 str.); dėl teisėjo įgaliojimų nutraukimo dėl sveikatos būklės (KTĮ 11 str. 4 d.); dėl materialinių sankcijų taikymo teisėjui (KTĮ 12 str.); dėl Konstitucinio Teismo reglamento tvirtinimo ar keitimo (KTĮ 3 str.); dėl Konstitucinio Teismo aparato nuostatų tvirtinimo (KTR 46 p.); dėl kitų Teismo vidaus klausimų.

Minėtus sprendimus galima sugrupuoti ir tam tikromis stambesnėmis kategorijomis. Dauguma šių sprendimų formalizuoja tam tikrą procesinį veiksma ir yra vienkartiniai. Šią sprendimų kategoriją galima pavadinti *procesiniais sprendimais*. Šiai kategorijai priskirtini antrosios grupės procesiniai sprendimai, priimami rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui, ir trečiosios grupės procesiniai sprendimai, priimami iki teismo nagrinėjimo pradžios, teisminiame posėdyje arba teisėjams išėjus į pasitarimų kambarį, įrašomi į Teismo posėdžio protokolą arba pridedami prie bylos. Manytina, kad prie šios kategorijos bylų galima priskirti ir sprendimus dėl nutarimo, išvados, sprendimo ištaisymo, nes šiais sprendimais tik ištaisomi nutarimo, išvados ar sprendimo netikslumai, akivaizdžios redakcinės klaidos, juo negali būti keičiama nutarimo, išvados ar sprendimo esmė (KTĮ 58 str.), tokie sprendimai neturi didesnės reikšmės byloje dalyvaujančiųjų interesams.

Antroji sprendimų kategorija – minėti *organizaciniai sprendimai*, kuriais sprendžiami Teismo vidaus darbo organizavimo klausimai.

Trečiajai sprendimų kategorijai priskirtini sprendimai, kurie turi didesnę reikšmę ir yra svarbūs ne tik konkrečios bylos procese. Į šią kategoriją įeina sprendimai priimti nagrinėti prašymą ar paklausimą, atsakyti nagrinėti prašymą ar paklausimą; grąžinti prašymą ar paklausimą pareiškėjui. Ypač savo reikšmingumu sprendimų, priimamų sprendžiant dėl prašymo ar paklausimo priėmimo nagrinėti, kategorijoje išsiskiria sprendimai priimti Respublikos Prezidento ar Seimo prašymą ištirti teisės akto

⁵⁷ Konstitucinio Teismo 2017 m. kovo 7 d. sprendimas konstitucinės justicijos byloje Nr. 14/2015 – 1/2016 – 2/2016 – 14/2016 – 15/2016, kuriame nuspresta „padaryti pertrauką iki kovo 14 d. 10 val., kad suinteresuoto asmens Seimo atstovas susipažintų su minėtais papildomais paaiškinimais bei prašymu ir pateiktų dėl jų savo nuomonę“.

atitiktą Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui, nes šiais sprendimais sustabdomas ginčijamo teisės akto galiojimas. Taip pat į šią sprendimų kategoriją įeina sprendimai nutraukti bylą ir sprendimai nutraukti pradėtą teiseną. Ši sprendimų kategorija taip pat apima sprendimus dėl nutarimo, išvados, sprendimo išaiškinimo ir sprendimus dėl nutarimo, išvados, sprendimo peržiūrėjimo. Visi šios kategorijos sprendimai savo reikšmingumu priartėja prie Konstitucinio Teismo aktų, kuriais byla išsprendžiama iš esmės – nutarimų ir išvadų. Šiems Konstitucinio Teismo sprendimams ir nutarimams, išvadoms būdinga ir panaši vidinė struktūra, kurioje galima išskirti šias dalis: 1) akto pavadinimą; 2) įvadinę; 3) nustatomąją; 4) motyvuojamąją; 5) rezoliucinę. Taigi kaip ir nutarimai bei išvados šie Konstitucinio Teismo sprendimai gali būti pavadinti *jurisprudenciniais Konstitucinio Teismo aktais*.

Konstitucinio Teismo sprendimų sąvoka apima procesinius, organizacinius ir jurisprudencinius Konstitucinio Teismo sprendimus. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą akcentuoti Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti būtent *baigiamuosius savo aktus*⁵⁸, manytina, kad KTĮ 61 straipsnio nuostatos kalba apie galimybę aiškinti tik tuos Konstitucinio Teismo sprendimus, kurie laikytini baigiamaisiais aktais, tačiau baigiamųjų aktų sąvoka Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nėra aiškiai apibrėžta.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje baigiamaisiais aktais yra įvardyti ne tik tie, kuriais konstitucinės justicijos byla išnagrinėjama iš esmės (nutarimai ir išvados), bet ir tokie, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui), arba nutraukus bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje)⁵⁹.

Taigi pagal Konstitucinio Teismo pateikiamą sampratą baigiamaisiais aktais laikytini: nutarimai, išvados, sprendimai atsisakyti nagrinėti prašymą, sprendimai dėl teisenos nutraukimo, sprendimai dėl bylos nutraukimo.

Tačiau, šio straipsnio autorės nuomone, šis Konstitucinio Teismo pateikiamas baigiamųjų aktų sąrašas nėra baigtinis. Ši sąvoka taip pat turėtų apimti ir sprendimus atsisakyti nagrinėti paklausimą, nes šios rūšies sprendimais taip pat užbaigiamos konstitucinės justicijos bylos dėl išvadų teikimo. Svarstyti, ar į šią sąvoką taip pat įeina sprendimai dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados ar sprendimo išaiškinimo. Viena vertus, prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą nėra pradama nauja konstitucinės justicijos byla, tai tik ankstesnės, jau išnagrinėtos bylos (bylų) tęsa. Antra vertus, Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, kad dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto. Taigi vis dėlto manytina, kad, būdamas atitinkamo baigiamojo akto tęsinys, toks sprendimas negali pats nebūti baigiamuoju aktu. Neabejotina ir tai, kad į Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų kategoriją turėtų patekti ir sprendimai dėl nutarimo, išvados, sprendimo peržiūrėjimo, juk šiuo atveju konstitucinės justicijos byla nagrinėjama iš naujo, vadinasi, sprendimu dėl atitinkamo akto peržiūrėjimo „iš naujo“ yra baigiama ir atitinkama konstitucinės justicijos byla. Kartais mokslinėje literatūroje prie baigiamųjų aktų kategorijos priskiriami ir sprendimai grąžinti prašymą ar paklausimą⁶⁰, tačiau galima ir kita nuomonė. KTĮ 70 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti buvę trūkumai, taigi sprendimu dėl prašymo ar

⁵⁸ *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849.

⁵⁹ Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 88-3475.

⁶⁰ KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 79.

paklausimo gražinimo konstitucinės justicijos byla nebūtinai turi būti užbaigiama – jei pareiškėjas ištaiso kreipimosi ar jo priedų trūkumus ir iš naujo kreipiasi į Konstitucinį Teismą, konstitucinės justicijos byla gali būti nagrinėjama toliau. Tačiau gali būti ir tokių atvejų, kai pareiškėjas nusprendžia netaisyti gražinto prašymo trūkumų, ir taip konstitucinės justicijos byla yra baigiama.

Taigi pagal KTĮ 61 straipsnio nuostatas ir Konstitucinio Teismo jurisprudenciją nėra aišku, kurie iš minėtų sprendimų gali būti aptariamose teisenos objektai.

Manytina, kad KTĮ 61 straipsnis turėtų būti pildomas nurodant, kokie konkrečiai Konstitucinio Teismo sprendimai gali būti aiškinami Konstituciniame Teisme. Siūlytina įrašyti šias sprendimų kategorijas: sprendimai atsisakyti nagrinėti prašymą ar paklausimą, sprendimai dėl bylos (teisenos) nutraukimo, sprendimai dėl nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo, sprendimai dėl nutarimo, išvados, sprendimo peržiūrėjimo.

Svarstant klausimą dėl poreikio įtraukti į aptariamose teisenos objektų sąrašą ir kitus Konstitucinio Teismo aktus: nebaigiamuosius Konstitucinio Teismo aktus, Konstitucinio Teismo pirmininko aktus, organizacinius Konstitucinio Teismo aktus, pažymėtina, kad teismo sprendimo išaiškinimo institutas kituose teisminiuose procesuose sietinas tik su teismo sprendimais, kuriais byla išsprendžiama iš esmės, pvz., Civilinio proceso kodekse⁶¹ (259, 278 str.) ir Administracinių bylų teisenos įstatyme⁶² (84 str.1 d., 96 str.) nustatyta, kad teismas gali aiškinti sprendimus, t. y. teismo aktus, kuriais byla išsprendžiama iš esmės. Manytina, kad nėra ypatingo poreikio į aptariamose teisenos objektų sąrašą įtraukti nebaigiamuosius Konstitucinio Teismo aktus, Konstitucinio Teismo pirmininko aktus ir organizacinius Teismo aktus, nes tai gali sudaryti prielaidų nepagrįstai eikvoti Teismo laiką ir išteklius dažnai ne itin reikšmingiems klausimams nagrinėti. Palyginti su kitais teismo procesais, kuriuose teismas gali aiškinti tik tuos teismo sprendimus, kuriais byla išsprendžiama iš esmės, Konstitucinio Teismo įgaliojimai šiuo aspektu yra ir taip gana platus, nes į jo baigiamųjų aktų sąvoką, taigi ir aptariamose teisenos objektų sąrašą patenka ne tik tie aktai, kuriais konstitucinės justicijos byla išnagrinėjama iš esmės (nutarimai ir išvados), bet ir kiti minėti aktai. Pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas niekada nėra gavęs prašymo išaiškinti nebaigiamuosius Teismo aktus ar Teismo pirmininko aktus, tai taip pat byloja, kad šiuo aspektu plėsti šios teisenos objektų sąrašą nėra poreikio.

3. Prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą teisenos inicijavimo subjektai

Pareiškėjų, turinčių teisę kreiptis į konstitucinės justicijos institucijas, spektras yra vienas iš esminių valstybės konstitucinės justicijos modelį apibūdinančių elementų. Paprastai skiriamos tokios galimos pareiškėjų grupės: 1) aukščiausios valstybės ar regioninės institucijos; 2) bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai; 3) fiziniai ir juridiniai asmenys; 4) konstituciniai teismai *ex officio*⁶³. Nors ši klasifikacija visų pirma taikoma grupuojant teisės aktų konstitucingumo kontrolės inicijavimo subjektus, tačiau ja galima remtis ir aptariant prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą teisenos inicijavimo subjektus.

Iki 2015 m. galiojusioje KTĮ 61 straipsnio redakcijoje buvo įtvirtinta, kad Konstitucinio Teismo nutarimą oficialiai gali aiškinti tik pats Konstitucinis Teismas pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų

⁶¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

⁶² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 13-308; *TAR*, 2016, nr. 2016-16849.

⁶³ STEINBERGER, H. *Models of constitutional jurisdiction*. European Commission for Democracy through Law. Council of Europe Press, 1993, p. 13.

institucijų ar asmenų, kuriems jis išsiųstas, prašymą, taip pat savo iniciatyva. Asmenų, kuriems nutarimas išsiunčiamas, sąrašas nustatytas KTĮ 60 straipsnio 1 dalyje, tai: Konstitucinio Teismo teisėjai, dalyvavę byloje asmenys, Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, generalinis prokuroras, teisingumo ministras. KTĮ 60 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad Konstitucinio Teismo pirmininkas gali nurodyti, kad Konstitucinio Teismo nutarimas būtų išsiųstas kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams. Taigi prašyti aiškinti Konstitucinio Teismo aktus pagal anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą galėjo Konstitucinis Teismas savo arba bent vieno iš teisėjų iniciatyva, dalyvavę byloje asmenys, Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, generalinis prokuroras, teisingumo ministras, taip pat asmenys, kuriems nutarimas išsiųstas Konstitucinio Teismo pirmininko nurodymu. Paprastai kiekvienas nutarimas dar siunčiamas Seimo Pirmininkui, Apeliacinio teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo pirmininkams, o kai kurie – kitoms institucijoms (pareigūnams), su kurių reguliavimo ar veiklos sritimi jie labiausiai susiję⁶⁴.

Taigi, palyginti su prašymų ištirti teisės aktų atitiktį Konstitucijai teiseną inicijuoti galinčiais subjektais (tai Seimas *in corpore*, 1/5 Seimo narių grupė, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė ir teismai (Konstitucijos 106 str. 1–4 d.)), taip pat paklausimų dėl išvadų nagrinėjimo teisenos inicijavimo teisę turinčiais subjektais, – prašyti išvados visais Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje nustatytais klausimais gali Seimas *in corpore*, o dėl Seimo rinkimų ir tarptautinių sutarčių – ir Respublikos Prezidentas (Konstitucijos 106 str. 5 d.), aptariamoms teisenos inicijavimo subjektų spektras (ypač iki 2015 m. KTĮ pakeitimų) gali būti įvardytas kaip platus. Šią teiseną inicijuoti gali 3 iš 4 šio skyriaus pradžioje paminėtų galimų pareiškėjų grupių (visos, išskyrus fizinius ir juridinius asmenys). Ypač plati pirmoji – aukščiausiųjų valstybės institucijų – grupė, taip pat išskirtinai plačios aptariamoms teisenos inicijavimo galimybės suteiktos teisminės valdžios atstovams, į akis krenta kitoms teisenoms nebūdinga galimybė Konstituciniam Teismui inicijuoti jo paties aktų aiškinimą *ex officio*⁶⁵.

Atsižvelgiant į šį išskirtinai didelį aptariamoms teisenos inicijavimo subjektų ratą, rengiant 2015 m. KTĮ pakeitimus buvo nuspręsta šią teiseną inicijuoti galinčių subjektų sąrašą sumažinti. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 1 dalyje yra nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimą, išvadą ir sprendimą oficialiai gali aiškinti pagal dalyvavusių byloje asmenų, *kitų institucijų* ar šio įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų prašymą, taip pat savo iniciatyva. Šio įstatymo 60 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 1 dalyje yra nustatyta, kad Konstitucinio Teismo nutarimas, išvada ir sprendimas turi būti išsiųsti šiems asmenims ir institucijoms: dalyvavusiems byloje asmenims, Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, generaliniam prokurorui, teisingumo ministrui, o pagal 60 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 2 dalį Konstitucinio Teismo pirmininkas gali nurodyti, kad Konstitucinio Teismo nutarimas, išvada ir sprendimas būtų išsiųsti kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams.

Palyginus KTĮ 61 straipsnio 1 dalyje, galiojusioje iki 2015 m., nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu šio įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje po 2015 m. gegužės 14 d. redakcijos, matyti, kad juo sumažintas teisę prašyti oficialiai aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą turinčių asmenų, kuriems jis išsiųstas,

⁶⁴ KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 107.

⁶⁵ Paprastai konstitucinių teismų įgaliojimai *ex officio* inicijuoti bylų nagrinėjimą konstitucinėje teisinėje mintyje vertinami skeptiškai, kaip galintys sutrikdyti valdžių pusiausvyrą. Pvz., daugelis prancūzų konstitucionalistų tokia idėją vertina kaip pavojingą, t. y. konstitucinės justicijos institucija, turėdama tokią „veto“ teisę, galėtų savo iniciatyva dalyvauti politiniuose debatuose, o tai nulemtų konstitucinės kontrolės proceso politizavimą ir, be abejojimo, kritinį požiūrį į pačią Konstitucijos saugotoją (BLANCHER, P. *Contrôle de constitutionnalité et volonté générale*. Paris: Presses Universitaires de France, 2001, p. 82), tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad tokia pozicija paprastai reiškia dėl teisės aktų konstitucingumo kontrolės ar kitokių konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo inicijavimo, bet ne dėl konstitucinės justicijos institucijų baigiamųjų aktų aiškinimo.

ratas: prašyti oficialiai aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą gali KTĮ 60 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys, kuriems išsiunčiamas tas nutarimas, o asmenys, kuriems nutarimas išsiunčiamas pagal šio įstatymo 60 straipsnio 2 dalį, tokios teisės nebeturi.

Tačiau priimant šiuos KTĮ pakeitimus buvo padarytas tam tikras „brokas“. KTĮ 60 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 1 dalyje nurodytos „kitos institucijos“ gali būti suprantamos kaip bet kokios kitos institucijos, tačiau ne kaip tos institucijos, kurioms išsiunčiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, išvada ar sprendimas. Taip šias KTĮ 60 straipsnio nuostatas suprato ir tuometis vidaus reikalų ministras S. Skvernelis, padavęs prašymą išaiškinti Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimo nuostatas ir savo prašyme teigęs, kad Vidaus reikalų ministerija priklauso „kitų institucijų“ kategorijai. Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimu⁶⁶ buvo atsisakyta nagrinėti šį prašymą. Šiame sprendime Konstitucinis Teismas konstatavo, kad KTĮ 61 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 1 dalies formuluotė „kitos institucijos“ aiškintina kaip reiškianti tokias institucijas, kurios nurodytos šio įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje, t. y. minėtu pakeitimu sumažintas ne tik asmenų, bet ir „kitų institucijų“, turinčių teisę prašyti oficialiai aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kurioms jis išsiųstas, ratas. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad prielaida taip aiškinti šią formuluotę yra ir įstatymo, kuriuo pakeistas KTĮ, *inter alia*, 61 straipsnis, *travaux préparatoires*.

Taigi pagal KTĮ 61 straipsnio (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) 1 dalies ir jos nuostatų išaiškinimą Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendime, Konstitucinis Teismas savo nutarimą, išvadą ar sprendimą gali aiškinti pagal dalyvavusių byloje asmenų, Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, Aukščiausiojo Teismo pirmininko, generalinio prokuroro, teisingumo ministro prašymą, taip pat savo iniciatyva. Pažymėtina ir tai, kad šią teiseną inicijuoti galinčių subjektų sąrašas minėtais KTĮ pakeitimais sumažintas ir tuo aspektu, kad šios teisės nebeturi atskiri Konstitucinio Teismo teisėjai, nes Konstitucinio Teismo teisėjai buvo išbraukti iš KTĮ 60 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų, kuriems siunčiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, išvada ar sprendimas. Šiame kontekste pagrįstai gali kilti klausimas: ar tikslinga mažinti šią teiseną galinčių inicijuoti subjektų ratą? O galbūt priešingai – reikėtų jį didinti?⁶⁷

Visų pirma aptartina gana problemiška galimybė dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo kreiptis teismams. Pagal KTĮ 61 straipsnio 1 dalį teismas gali kreiptis dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo tik jeigu atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje jis buvo dalyvaujantis asmuo (pareiškėjas). Tačiau nėra visiškai aišku, ką laikyti teismu pagal KTĮ 61 straipsnio prasmę – ar bylą nagrinėjusį teisėją, ar jų kolegiją, ar visą teisminę instituciją? Jeigu teismu laikytina visa teisminė institucija, tada į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti jo aktą gali kreiptis bet kurią kitą bylą nagrinėjantis to teismo teisėjas ar teisėjų kolegija. Pažymėtina, kad Konstituciniame Teisme tokios pozicijos ir laikomasi. Tačiau tada neaišku, kodėl įstatymas taip skirsto Lietuvos teisėjus: vieno teismo teisėjams leidžiama kreiptis dėl Konstitucinio Teismo nutarimo išaiškinimo (nes konstitucinės justicijos bylą inicijavo to teismo kolegija ar teisėjas), o visų kitų teismų teisėjai šios teisės neturi⁶⁸.

Pajutęs, kad kituose teismuose kyla išsamesnio atitinkamo Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo poreikis, į Konstitucinį Teismą taip pat gali kreiptis Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, bet tai tik netiesioginio kreipimosi galimybė. Iki 2015 m. įsigaliojusių KTĮ pataisų dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo taip pat galėjo kreiptis Apeliacinio teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo pirminin-

⁶⁶ Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016.

⁶⁷ Paminėtina, kad užsienio teisės mokslo atstovų darbuose Lietuva priskiriama prie turinčių ribotą subjektų, galinčių kreiptis į konstitucinius teismus, ratą. Pvz., žr.: SADURSKI, W. *Rights Before Courts, a Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*. Netherlands: Springer, 2008, p. 6.

⁶⁸ KÜRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas <...>, p. 108.

kai, t. y. subjektai, kuriems Konstitucinio Teismo aktas buvo siunčiamas pagal KTĮ 60 straipsnio 2 dalį. Tačiau pagal dabar galiojančias KTĮ 61 straipsnio 1 dalies nuostatas šie subjektai tokios teisės nebeturi.

Vis dėlto teismų galimybės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl jo aktų išaiškinimo turėtų būti ne mažinamos, tačiau priešingai – didinamos. Tokia prielaida darytina visų pirma atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 22 d. sprendime⁶⁹ suformuluotas doktrines nuostatas. Šiame sprendime Konstitucinis Teismas sprendė, ar priimti Šiaulių apygardos teismo prašymą išaiškinti kai kurių Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatas. Šis teismas nebuvo nei byloje dalyvaujantis asmuo, nei toks subjektas, kuriam pagal KTĮ 60 straipsnio 1 dalį turi būti siunčiamas Konstitucinio Teismo nutarimas.

Konstitucinis Teismas šiame sprendime konstatavo, kad, nagrinėjančiam bylą teismui kreipusis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas ir Konstituciniam Teismui neišaiškinus Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų, plačiau, išsamiau neatskleidus jų turinio, prasmės, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama, galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia*, asmens konstitucinės teisės, o tai reikštų, kad teisingumas liktų neįvykdytas.

Atsižvelgdamas į tai, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad nustačius pareiškėjo – bylą nagrinėjančio teismo – konstituciškai pagrįstą interesą pašalinti abejones dėl Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų (jų nuostatų) deramo vykdymo tam, kad teismo nagrinėjamoje byloje būtų tinkamai vykdomas teisingumas, Konstitucinis Teismas gali priimti prašymus išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimo ar kito baigiamojo akto nuostatas, įstatymo nustatyta tvarka šiuos prašymus ištirti ir paskelbti atitinkamą sprendimą.

Taigi galimybė teismams kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl jo aktų išaiškinimo tam, kad būtų pašalintos abejonės dėl Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų (jų nuostatų) deramo vykdymo tam, kad teismo nagrinėjamoje byloje būtų tinkamai vykdomas teisingumas, turėtų būti įtvirtinta ir KTĮ, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamas teismas buvo byloje dalyvaujantis asmuo.

Svarstyta galimybė į šią teiseną galinčių inicijuoti subjektų ratą įtraukti ir kitus subjektus, nes pagal šiuo metu KTĮ įtvirtintą teisinį reguliavimą sunku suprasti, kodėl pasirinkti būtent tokie, bet ne kiti šios teisenos inicijavimo subjektai. Pvz., kodėl tokia teisė yra suteikta generaliniam prokurorui, teisingumo ministru, bet ne Seimo Pirmininkui, Seimo kontrolieriui, kitoms ombudsmeno institucijoms. Šių subjektų atrankos kriterijai nėra aiškūs. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimą, išvadą ar sprendimą gali aiškinti ir savo paties iniciatyva, todėl gavęs net ir tokios teisės pagal KTĮ 61 straipsnį neturintį subjekto prašymą dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo ir tokia prašyme įžvelgęs poreikį išsamiau atskleisti savo aktų nuostatas, Konstitucinis Teismas galėtų šias nuostatas išaiškinti savo iniciatyva.

Išvados

1. Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados ir sprendimai aiškinami siekiant plačiau, išsamiau atskleisti jų nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas tų aktų vykdymas, kad jais būtų vadovaujama. Šių aktų aiškinimas gali būti reikšmingas siekiant užtikrinti ne tik tai, kad būtų tinkamai įgyvendintas to akto rezoliucinėje dalyje įtvirtintas sprendimas, bet ir tai, kad teisėkūros

⁶⁹ Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 48-2335.

procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną.

2. Sprendimų dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, sprendimo ar išvados aiškinimo teisinę galią apibūdina šie pagrindiniai Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išskirti bruožai: 1) sprendimai dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, sprendimo ar išvados aiškinimo yra neatsiejami nuo atitinkamo nutarimo, išvados ar sprendimo; 2) Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti aktas, netyrė; 3) sprendimuose dėl Konstitucinio Teismo aktų išaiškinimo plėtojama oficialioji konstitucinė doktrina, tačiau šiuose Konstitucinio Teismo aktuose ji negali būti koreguojama.
3. Šios teisenos objektai – tai atitinkamoje teisenoje priimto baigiamojo akto (nutarimo, išvados, sprendimo) nuostatos. Konstitucinio Teismo įstatyme nėra nustatyta, kokių konkrečiai Konstitucinio Teismo sprendimų nuostatos gali būti aiškinamos Konstituciniame Teisme. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnis turėtų būti koreguojamas jame konkrečiai nustatant, kokių Konstitucinio Teismo sprendimų nuostatos gali būti aiškinamos Konstituciniame Teisme. Siūlytina įrašyti šias sprendimų kategorijas: sprendimai atsisakyti nagrinėti prašymą ar paklausimą, sprendimai dėl bylos (teisenos) nutraukimo, sprendimai dėl nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo, sprendimai dėl nutarimo, išvados, sprendimo peržiūrėjimo.
4. Šią teiseną galinčių inicijuoti subjektų atrankos kriterijai nėra aiškūs, ypač problemiškas Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį teismas gali kreiptis dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo tik jeigu jis atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje buvo byloje dalyvaujantis asmuo (pareiškėjas), nes tai, kad nėra galimybės dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo kreiptis ir kitiems teismams, gali trukdyti teismams įvykdyti teisingumą. Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytą Konstitucinio Teismo nutarimo, išvados, sprendimo aiškinimo teiseną galinčių inicijuoti subjektų ratą siūlytina didinti suteikiant galimybę visiems teismams kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl jo aktų išaiškinimo. Ši galimybė turėtų būti suteikta, nesvarbu, ar tam tikras teismas buvo byloje, kurioje buvo priimtas atitinkamas Konstitucinio Teismo aktas, dalyvaujantis asmuo. Taip pat tokią teisę siūlytina suteikti Seimo Pirmininkui, Seimo kontrolieriui, kitoms ombudsmeno institucijoms.

Literatūra

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014; 1996, nr. 64-1501; 1996, nr. 122-2863; 2002, nr. 65-2629; 2003, nr. 14-540; 2003, nr. 32-1315; 2003, nr. 32-1316; 2004, nr. 111-1423; 2004, nr. 111-4124; 2006, nr. 48-1701.
2. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 13-308; *TAR*, 2016, nr. 2016-16849.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas. *Lietuvos aidas*, nr. 24; *Valstybės žinios*, 1993, nr. 6-120.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo Nr. I-67 6, 9, 14, 19, 26, 29, 32, 40, 52, 53-1, 55, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 72, 76, 77 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymas. *TAR*, 2015, nr. 2015-08037.
6. The Act of 30 November 2016 on the Organisation of the Constitutional Tribunal and the Mode of Proceedings Before the Constitutional Tribunal [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/The_Act_on_the_Organisation_of_the_Constitutional_Tribunal_and_the_Mode_of_Proceedings_Before_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf>.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktai

Konstitucinio Teismo sprendimai dėl nutarimų, išvadų ir sprendimų aiškinimai

7. Konstitucinio Teismo 1994 m. gruodžio 30 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 1-21.
8. Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 112-3114.
9. Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 4-100.
10. Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 21-664.
11. Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849.
12. Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 129-5246.
13. Konstitucinio Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 6-170.
14. Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 58-2251.
15. Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 28 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 130-5652.
16. Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 134-5859.
17. Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 46-2219.
18. Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 30 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 79-4078.
19. Konstitucinio Teismo 2010 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 80-4181.
20. Konstitucinio Teismo 2011 m. vasario 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 24-1180.
21. Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 28-1333.
22. Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 72-3595.
23. Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-01-20, nr. 299.
24. Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 26 d. sprendimas. *TAR*, 2014-02-27, nr. 2176.
25. Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 27 d. sprendimas. *TAR*, 2014-02-28, nr. 2336.
26. Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 7 d. sprendimas. *TAR*, 2014-03-10, nr. 2908.
27. Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 10 d. sprendimas. *TAR*, 2014-03-10, nr. 2907.
28. Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-04-17, nr. 4507.
29. Konstitucinio Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimas. *TAR*, 2015-01-15, nr. 650.
30. Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas. *TAR*, 2016-05-16, nr. 12865.
31. Konstitucinio Teismo 2016 m. birželio 28 d. sprendimas. *TAR*, 2016-06-29, nr. 17828.
32. Konstitucinio Teismo 2017 m. spalio 20 d. sprendimas. *TAR*, 2017-10-20, nr. 16602.

Konstitucinio Teismo sprendimai dėl atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus

33. Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 10 d. sprendimas (medžiaga Nr. 25/94).
34. Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas, bylos Nr. 14/96.
35. Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 94-4048.
36. Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 51-1701.
37. Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 2 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 105-3895.
38. Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 30-1051.
39. Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 126-4805.
40. Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 52-2568.
41. Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 153-7836.
42. Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 111-5228.
43. Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 140-7189.
44. Konstitucinio Teismo 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas Nr. KT37-S26/2014.
45. Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendimas Nr. KT3-S3/2016.
46. Konstitucinio Teismo 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas Nr. KT15-S8/2017.
47. Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 18 d. sprendimas Nr. KT8-S4/2018.

Kiti Konstitucinio Teismo sprendimai

48. Konstitucinio Teismo 2017 m. kovo 7 d. sprendimas konstitucinės justicijos byloje Nr. 14/2015 – 1/2016 – 2/2016 – 14/2016 – 15/2016, kuriame nuspręsta padaryti pertrauką iki kovo 14 d. 10 val., kad suinteresuoto asmens Seimo atstovas susipažintų su minėtais papildomais paaiškinimais bei prašymu ir pateiktų dėl jų savo nuomonę.

Specialioji literatūra

49. ABRAMAVIČIUS, A. Konstitucinio skundo samprata ir reikšmė konstitucinėje teisminėje kontrolėje. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 11(101).
50. BELIŪNIENĖ, L. Žmogaus teisių stiprinimas konstitucinio skundo institutu. Vilnius: Justitia, 2014.
51. BLANCHER, P. *Contrôle de constitutionnalité et volonté générale*. Paris: Presses Universitaires de France, 2001.
52. JARAŠIŪNAS, E. *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
53. JURČYS, P. Ar jau laikas įtvirtinti individualaus konstitucinio skundo institutą. *Justitia*, 2005, nr. 5.
54. KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo teisėjų atskirąsias nuomones: keli bihevioristiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2012, nr. 19(3).
55. KŪRIS, E. Atskiroji nuomonė Konstituciniame Teisme. Pirmosios patirtys. Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys: Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012.
56. KŪRIS, E. Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu. *Teisė*, 2011, t. 78.
57. KŪRIS, E. (sud. ir moksl. red.) Konstitucinis Teismas. Iš *Lietuvos teisinės institucijos*. Vilniaus universiteto vadovėlis. Vilnius: Registrų centras, 2011.
58. LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
59. MURAUŠKAS, D. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir laikas: optimalaus rezultato paieška. Iš MACHOVENKO, J.; ISOKAITĖ, I. (sud.) *Konstitucionalizmo idėja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinė tradicija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.
60. PETKEVIČIUS, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
61. PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. Individualus konstitucinis skundas kaip veiksmingas žmogaus teisių apsaugos ir konstitucionalizmo plėtros instrumentas. *Teisė*, 2015, t. 96.
62. PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017.
63. SADURSKI, W. *Rights Before Courts, a Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*. Netherlands: Springer, 2008.
64. SAKALAUSKAS, J. Individualus konstitucinis skundas. Diskusijos tęsimas... *Justitia*, 2005, nr. 5(13).
65. SINKEVIČIUS, V. Kokių įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai tiria Konstitucinis Teismas. *Jurisprudencija*, 2014, nr. 21(3).
66. SINKEVIČIUS, V. Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas įstatymų leidyboje. *Jurisprudencija*, 2011, nr. 18(2).
67. SINKEVIČIUS, V. Teisinės pasekmės, kurias sukelia Konstitucinio Teismo konstatavimas, jog įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai. *Jurisprudencija*, 2014, nr. 21(4).
68. STEINBERGER, H. *Models of constitutional jurisdiction. European Commission for Democracy through Law*. Council of Europe Press, 1993, p. 13.
69. URBAITIS, R. K. Konstitucinė kontrolė Lietuvoje ir kai kurie probleminiai jos aspektai. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2012, nr. 2(26).

Kiti šaltiniai

70. Metinis Konstitucinio Teismo veiklos pranešimas, 2016 m. [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2017/03/metinis-2016-spausdinti-grafikai.pdf>>.
71. Metinis Konstitucinio Teismo veiklos pranešimas, 2017 m. [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2018/03/metinis-pranesimas-2017-internet.pdf>>.
72. Statistiniai duomenys apie Konstituciniame Teisme gautus prašymus ir paklausimus 1993–2015 m. [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2016/03/20160301_statistiniai_duomenys.pdf>.
73. VAIČAITIS, V. 25 Konstitucijos metai ir galimai antikonstitucinės praktikos [interaktyvus. Žiūrėta 2019 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-10-31-25-konstitucijos-metai-ir-galimai-antikonstitucines-praktikos/165482>>.

Powers of the Constitutional Court to interpret its formerly adopted ruling, conclusion or decision: problems of legal regulation and possibilities for their improvement

Dovilė Pūraitė-Andrikienė

S u m m a r y

This article attempts to reveal the problems of the provisions regulating the institution of the interpretation of a formerly adopted ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and to present the possibilities of their solution, i. e., proposals on how to improve the provisions of the Law on the Constitutional Court regulating this institution. This work mainly focuses on three problematic aspects: the legal force of the decisions on the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court; the objects of this institution; subjects entitled to initiate the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court.

This work led to the conclusion, that the Law on the Constitutional Court does not specify precisely which decisions of the Constitutional Court may be interpreted by the Constitutional Court. Article 61 of the Law on the Constitutional Court is proposed to be modified by specifying precisely which decisions of the Constitutional Court may be interpreted by the Constitutional Court. The following categories of decisions are proposed to be included: decisions on refusing to consider a petition or an inquiry; decisions on dismissing a case (proceedings); decisions on the interpretation of a ruling, conclusion or decision; and decisions on the review of a ruling, conclusion or decision. The criteria for the selection of subjects entitled to initiate these proceedings are not clear; in particular, difficulties are caused by the legal regulation, established in Paragraph 1 of Article 61 of the Law on the Constitutional Court, under which a court may apply to the Constitutional Court for the interpretation of an act of the Constitutional Court only if this court was a participating party (petitioner) in the constitutional justice case concerned; the impossibility for other courts to request the Constitutional Court the interpretation of its acts may hinder these courts from administering justice. The circle of subjects who are entitled under the Law on the Constitutional Court to initiate proceedings regarding the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court should be expanded by allowing the possibility for all courts to access the Constitutional Court regarding the interpretation of its acts. This possibility should be granted irrespective of whether a particular court was acting as a party concerned in the case in which the relevant act of the Constitutional Court was adopted. The same right should be granted to the Speaker of the Seimas, the Seimas ombudsmen, as well as other ombudsmen institutions.